

CĂTĂLIN VASILE BOBB

Adrian-Paul Iliescu
Anatomia Răului Politic
Anatomy of the Political

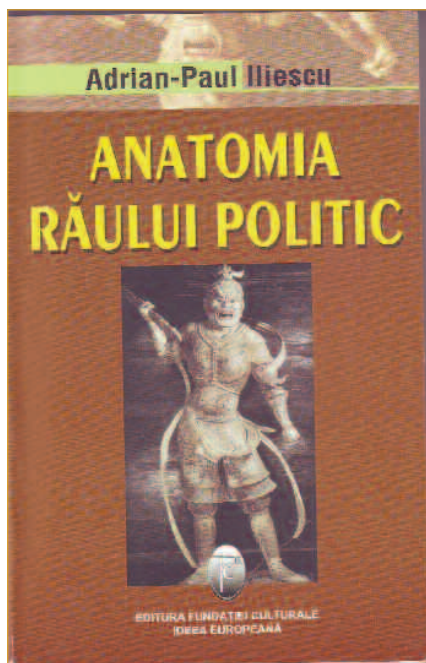
Evil

Editura Fundatiei Culturale
Idea Europeana, București

Despre cei Buni și cei Răi în România

În lucrarea sa *Anatomia Răului Politic* Adrian-Paul Iliescu își propune să exorcizeze toți demonii mentalității românești: „Maniheism; Monolitism; Tribalism; Exclusivism; Elitism; Sultanism; Clientelism; Conformism; Oportunism; Paternalism; Obsesie pentru status; Obsesie identitară (p. 355)”, procedând chirurgical printr-o vivisecție, deci fără anestezie. În ce ne privește, nu putem decât să-i dăm dreptate. Acest tip de raliere totală, din păcate, respectă întocmai logica aderării necritice la un punct de vedere, atitudine pe care Adrian-Paul Iliescu se străduiește din răspuțeri să o demonteze. A accepta, fără presupuziții, o teză sau alta înseamnă a mărturisi un crez de cele mai multe ori format din prejudecăți. Însă, în acest caz, tocmai inversul se produce. Un straniu proces de demitizare se petrece: tentația regalității (omul providențial), paradisul pierdut (perioada interbelică), generația '27 (corifeii genialității românești), gândirea, destul de brutală, de dreapta (de la Al. Paleologul la H.R. Patapievici), ura „metafizică” față de gândirea de stânga (evident comunistă) încep să se dilueze, atenueze, dinamiteze. Poate că aici, în acest moment, cartea lui Adrian-Paul Iliescu, funcționează întocmai ca un „panaceu” (desigur, nu universal) împotriva „mistificării speculative a realității (p. 20)”, împotriva „alchimiei stranii a metamorfozării Adevărului Unic într-o minciună grotescă cu efecte malefice (p. 21)”. Însă tot aici există un punct pe care *Anatomia Răului Politic* nu-l cuprinde: și anume analiza a peste patru decenii din istoria României, respectiv perioada comunistă.

Asumând, într-o descendență wittgensteiniană, rolul filosofiei ca „terapie” împotriva „gândirii captive”, Adrian - Paul Iliescu aduce la lumină *sursele răului politic*: tradițiile și practicile *sultaniste* pe care politica noastră le practică de la 1848, până astăzi. Simultan, el prezintă *modalitățile* prin care aceste surse se impregnează în *mentalul societății românești*: monolitismul absolut al opiniilor, lipsa normelor, instituțiilor, regulilor formale și *efectele* pe care acest mental le încorporează în viața de zi cu zi: „descurcăreala” specifică românului în orice situație, fie a politicianului, fie a intelectualului, fie a omului de rând.

Cătălin Vasile Bobb

Teaching Assistant, Department
of Philosophy, Babes-Bolyai
University, Cluj, Romania.

E-mail: catalinbobb@yahoo.com

Key words:

good, evil, Romanian politics,
Adrian-Paul Iliescu, manicheism

Oricine va reacționa în fața unor asemenea concluzii catastrofale despre bunul/răul român (deși această dihotomie este cu totul respinsă de Adrian-Paul Iliescu). Însă, să nu ne pierdem speranța, nu e vorba de sentințe pe care Adrian - Paul Iliescu ar dori să le impună la modul absolut (lipsa dialogului reprezintă o altă carență specifică mentalității românești), ci de adevăruri observabile, contextualizabile, chiar dacă ele se păstrează mai bine de un secol și jumătate. Tradiția profund maniheistă (alb/negru, bun/rău, sacru/diabolic) pare a caracteriza în totalitate societatea românească. Deși obiectul declarat al *Anatomiei răului politic* respectă două paliere, elita intelectuală, respectiv elita politică, reverberațiile atitudinale, unde adevărul *ontic* prevalează asupra oricărei situații de fapt, unde *celălalt* reprezintă mereu răul absolut, unde *geniul* este chemat să rezolve pentru veșnicie orice problemă, unde *democrația* nu are nici o tradiție, se revarsă asupra fiecărui bun/rău român. Până ce nu vom înțelege, ne spune Adrian-Paul Iliescu, „intuiția ontică fundamentală a unei *neomogenități* și *plurivocități* originare a lucrurilor (p. 340)” și deci a adevărului, societatea noastră este chemată să mimeze un soi de democrație inexistentă. Avem oare o cultură a dialogului (atât de necesară unei democrații), pare a se întreba Adrian-Paul Iliescu, avem oare o tradiție profund liberală care ar avea ca maximă „cred că am dreptate și că tu greșești, dar admit că s-ar putea ca eu să greșesc și tu să ai dreptate”? Răspunsul, cu jumătate de gură, nu-i foarte greu de intuit.

Arheologia politică de la 1848 până astăzi întreprinsă de Adrian-Paul Iliescu dă un răspuns cel puțin neliniștitor posibilei întrebări: *avem elite morale?* Probabil că politicul nu întreabă mai niciodată morala ce e de făcut în acest caz, însă ar trebui să se ghideze după anumite norme și reguli stabile, precise, permanente și nu îndatorate *situației de moment*. Luând la întâmplare un moment istoric cu totul înălțător din politica românească, și anume împrumutarea țărănilor la 1917, se poate observa că soluția problemei agrare este dată „nu pe calea dezbaterii publice și a concilierii intereselor legitime, ci pe calea stratagemelor uzitate de camarile în vederea soluționării unei situații de criză (p. 136)”. Evident, exemplele se pot multiplica exponențial, însă nu asta ne interesează, ci de a găsi în acest expozeu al politicii românești un exemplu de maximă probitate morală, gata oricând a fi urmat. Din păcate, astfel de exemple lipsesc cu desăvârșire. Însă nu e vorba, în *Anatomia răului politic*, doar de lipsa oricărei coerențe morale în rândul politicii românești, ci, lucru oarecum mai grav, de „falimentul elitelor culturale”. Câteva exemple grăitoare: Hașdeu, Conta, Eminescu, Iorga, Goga, (antisemiți), N. Ionescu, Cioran, Eliade, Noica (exaltați ideologic) etc.

Lucrurile nu se prezintă cu mult mai bine în cultura actuală. Adepții dreptei (H.R. Patapievici, Mircea Mihăieș, Lucian Boia, Adrian Cioroianu, Andrei Cornea etc.) atât de prezenți în mediatica noastră cultură sunt și ei expuși unui examen clinic. Este chestionată respingerea democrației, respectiv „mlaștina (M. Mihăieș)”, „mitul (L. Boia)”, „incompetența (T. Ungureanu)”, „amorfismul (H.R. Patapievici)”, „imbecilismul (Al. Paleologul)” acesteia. Dihotomia stânga/dreapta, și ea reflex maniheist, trebuie spartă, supusă discuției, analizată. Imperfecțiunea unei culturi democratice se datorează și unui dialog inexistent între stânga și dreapta intelectualității românești, la baza acestei lipse stând, desigur, trauma comunistă. Într-o democrație funcțională sunt absolut necesare ambele variante, însă acele variante așezate, moderate, lipsite de ieșiri extremiste. Soluția optimă ar fi: „dialogul nefârșit atât cu Dreapta conservatoare cât și cu Stânga democratică, de a căuta un compromis optim între individualism și comunitarism, între non-intervenție și intervenție publică, între forme diverse de Bine individual și forme (temporare) de Bine general (p. 339)”.

Dificultatea analizei întreprinsă de Adrian-Paul Iliescu se lovește de tragismul propriei noastre istorii - iată cum altcineva este „de vină”, în acest caz, istoria, pentru a

respecta logica „țapului ispășitor”. Adică, am avut noi oare o tradiție democratică a gândirii de stânga? Iată de ce soluția, atât de bine surprinsă de Adrian Paul Iliescu, poate fi aplicată numai atunci când starea aparentă de criză se va încheia, atunci când timpul „vehemenței” va fi încheiat și va veni timpul „stării așezate”.

Anatomia Răului Politic pune în ordine, sau aduce la suprafață, un tip de gândire care lipsește cu desăvârșire culturii românești, dar care uneori se anunță mult prea intempestiv. Totuși, exorcizarea răului în cauză ar trebui să aibă efecte benefice. Însă slabele reacții la această carte, lipsa dialogului, a dezbaterii publice nu fac decât să confirme câteva din tezele lui Adrian-Paul Iliescu și, în același timp, faptul că această carte caută răspunsuri la o posibilă criză.